

'Yahudiler inşa ettikleri oyunun rehinesi oldular'

SERDAR KORUCU

serdarkorucu@hotmail.com

Uzun zaman unutulmuş, tozlu raflarda kalan tarihi bir yara "Trakya Olayları". 1934 yılının 21 Haziran'ında başladı ve tam 2 hafta sürdü. Ortaya çıkan manzara 1955'te yaşanacak olan 6-7 Eylül'den çok daha vahimdi. Fakat kimse görmedi, duymadı, bilmedi olanları. Ta ki Yahudiler, bölge halkının boykotu ve pogromu nedeniyle İstanbul'a gelene kadar. "Trakya Olayları" o dönem gazetelerde yer alsada kısa sürede hızla üstü örtüldü. Tarih bile tanık olmadı yaşanan drama. Ta ki araştırmacı-yazar Rifat Bali'nin "Trakya Olayları" kitabı yayımlanana kadar. Bali ile hem Trakya olaylarını hem de olayların 78. yıldönümünün arifesinde Başbakan Erdoğan'ın "Türkiye'de antisemitizm yok" açıklamasını konuştuk. Fakat sadece bununla sınırlı kalmadık. Yahudilerin Türkiye Cumhuriyeti devleti ile kurdukları 'yakınlığı', 1915'e karşı yapılan 'müttefikliği' ve geçmiştiki 'günahları' da masaya yatırdık.

• "Trakya Olayları" neden 6-7 Eylül kadar hatırlanıyor, gündeme gelmiyor?

1934'larda, 1955'ten çok farklı bir dünya vardı. Almanya'da Naziler iktidardaydı. Uluslararası camiada kimse Trakya'da olanlarla ilgileninceki durumda değildi. Ayrıca 6-7 Eylül İstanbul'da yaşanmıştı ve o sırada şehirde iki-üç tane uluslararası konferans vardı. Dolayısıyla yabancı basın da olaylara şahit oldu. 1934'te yaşananlara İstanbul'da değil Trakya'daydı. Trakya'daki yerel basın bile ilgilenmedi. Bu nedenle bir fotoğraf bulabileceğimize bile çok zor. Ne zaman ki insanlar Trakya'dan kaçıp İstanbul'a geldi, o zaman basında haber olmaya başladı. Ama önce asıl sorun 1960'larda. O dönemde tanklar yaşayorken bu konular araştırılabildi. Bunun nedenini merak etmeye olarak görüyoruz.

• Neden sadece meraklılık mıydı? Yoksa kimse bu konuyu araştırmak mı istemedi? Eksik olan şey cesaret olabilir mi?

Türkiye'de İsmet İnönü hatırlanırken bile kendisiyle söz-lü tarih çalışması yapılmadı. Bu nedenle önce geçmişi merakımız az.

• Peki "Trakya Olayları"ndan 4 yıl sonra yaşanan Derin'in kamuyu gündemine gelebilmesinin nedeni ne? Kürtler içinde talepkar bir nüfus bulunurken, Yahudiler genelinde "geçmişe dönük bir taleple bulunursak halihazırdaki durumumuzu bozar, başımızı ağrıtabiliriz" diye bir düşünce etkili. Ayrıca iki topluluk arasında çok büyük bir demografik fark var. Kürt nüfusu 15 - 20 milyon arasındayken Yahudiler 17 bin ci-

varında ve orta yaşlı. Eğer Yahudi nüfusu 3 milyon ve de genç olsaydı bu kadar yorgun ve bezgin bir toplum olmazdı. Ermenilerin de nüfusu Yahudilerden biraz fazla. Türkiye'de 60 bin civarında Ermeni yaşıyor ve onların arasında genç aktivist gruplar bulunuyor.

• Yahudiler arasındaki sessizliğin nedeni sadece demografik mi? Suskunluğun altında bir başka durum yok mu?

Pozitif anlamda yüzleşme biçiminde bu konuları dile getirenler sol ve liberal görüşlü insanlar, STK aktivistleri ve genellikle Ermeni gençleri. Yahudi toplumu içinde liderler ya da üst konumdadıklar kesimlerle bu konuyu konuşmaz.

• Bunun nedeni sırf nüfus olması gerek. Yahudi toplu-

FOTOĞRAF : EMRE ERTANI

munun önde gelenleri nüfuslarını neden bu yönde kullanmıyorlar?

İkkesel bir tavır var. 1974 Kıbrıs hareketinden sonra Türkiye'ye karşı Amerikan ambargosu başlamıştı. Ankara işadamlarına "Bizim Kıbrıs'la ilgili haklı davamız ABD'den tanıtım" diye çağrıda bulundu. Devletin çağrısına hem sanayici, hem "iyi vatandaş", hem de gayrimüslimseniz "Hayır" diyemezsiniz. Bu çağrıya olumlu cevap veren TÜSİAD heyetinin içinde Yahudilerden Profilo Holding Başkanı Jak Kamhi ve Bursa Biraderler'den Lori Bursa ile Ermenilerden Arman Manukyan yer alıyordu. Bundan Kamhi ile Bursa görüşmeleri Amerikalı Yahudi kongre üyelerini, Manukyan ise Amerikalı Ermeni kongre üyelerini ikna edecekti. Hesap buydu. Ma-

nukyan'ın hemşehrilerini ikna şansı zaten yoktu. ABD'deki Yahudilerse o dönem Türkiye'de Yahudi toplumunun varlığını bile haberdar değillerdi. O nedenle Türkiye'nin ABD'deki tanıtım faaliyetleri Yahudiler üzerinden gidildi. Bu iş böyle başlanınca bir ara noktaya olmadı. O zamana kadar kenara itilmiş olan Türk Yahudi toplumu, ilk kez "adam" yerine konuldu. Türk Yahudi toplumu da "adam yerine koyulma"nın heyecanıyla Türkiye Cumhuriyeti devletini ABD'deki tanıtım, halkla ilişkiler, "Ermeni Soykırımı olmuştur" a yönelik yapılan kampanyada lobi hareketlerinin içinde oldu ve bu nedenle devletin yanında müttefik haline geldi. Özellikle 1915 ile ilgili Yahudi lobisinin tavır çok eleştirdi. Ne de olsa Yahudilerin yaşadıkları

uluslararası alanda tanınan ilk soykırımıdır.

Amerikan Yahudi örgütleri 1915'e karşı lobi çalışmalarını yürüttü ama tek başına etkili değillerdi. Amerikan yönetimi kendi milli çıkarları açısından bu olayı soykırım olarak kabul etmek isteseydi bütün bu faaliyetler etkisiz kalır ve kongrede soykırım olarak kabul edilirdi. Amerikan Yahudi örgütleri ve Türkiye'deki Yahudi toplumunun liderleri Amerikan Yahudi örgütlerinin ABD yönetimini etkilediklerine dair Türkiye'de var olan, ancak yanlış olan kanaati abartmayı sevmiyorlar. Bu yolla devlete "Biz sizin işinizi hallederiz" diyebiliriz.

• Yani durum böyle olunca "Trakya Olayları" gibi felaketler de sünen altına mı itildi?

1934 Trakya Olayları'ndan bugün bahsedilse de 'Yahudi toplumundan birisini televizyona çıkartıp konuşuralım' deyin kimseyi bulamazsınız. Çünkü "Biz Türkiye Cumhuriyeti devletinin yanındayız, tanıtım yapıyoruz, onun aleyhine konuşmayalım" anlayışı genlere bulmuştu.

• Karaköy'deki Yahudi Müzesi'nde de Trakya Olayları ile ilgili bir bilgiye ulaşmak imkânsız.

Bu zaten aynı tavır. Müzeyi kuran 500. Yıl Vakfı'dır. 500. Yıl Vakfı bahsettiğim tanıtım faaliyetlerinde başaktör oldu. Sonuçta bu vakıf filen Türk Yahudi toplumunu temsil eder konuma geldi.

• Bugün de bakış açısı hâlâ aynı mı? Yahudi toplumu için de çatlak yok mu?

İşler 1990'lardan sonra değişti.

• Bu atmosfer nedeniyle sürekli "Türk" olunduğu tekrarlanmak zorunda kaldı. Mesela Can Bonomo'ya defalarca Yahudiliği soruldu.

O süreçte çok tuhaf şeyler yaşandı. Normalde böyle şeyler asla sorulmaz, sorulmamalı. O ne desin ki? Elbette "Türk'üm" diyor. Bunu etnik değil, vatandaşlık anlamında kullanıyor tabii. Halbuki daha reaksiyonel bir tavırla "Bana neden bunu soruyorsunuz?" diyebilirdi. Ama sonuçta tanınmak isteyen genç bir sanatçı. Tartışmak istemedi. Can Bonomo'nun seçilmesine "Yahudi açılımı" denildi. Abuk sabuk laflar edildi.

• İsrail ile olan her gelişmede cemaate sorular sorulmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Özellikle Mavi

Marmara sonrası gözler Türkiye Hahambaşlığı'na dönmüştü.

Sadakat sorgulaması "Demokles'in Kılıcı" gibi her daim başımızın üzerinde duruyor. Hahambaşlık, Türk Yahudi toplumunun sivil liderleri ve Şalom gazetesi bunun bilincinde ve buna göre hareket ediyor. Aslında insanların gerçekte ne düşündükleriyle kimse ilgilenmiyor. Bir sinema sahnesi var ve sen sana atfedilen rolünü layığıyla oynamalısın. 20 yaşında bir genç Türkiye'de yaşamayı tercih ediyorsa bu role uymak zorunda kalıyor. Asıl sorun bu. Çünkü uzun vadede bu, bir toplumun yok olmasıdır. Bu nedenle Mavi Marmara sonrasında çocukları okul çağına gelmiş olan bazı genç aileler bu şartlar altında yaşamak istemedi ve İsrail'e göç ettiler.

Türkiye içinde muhalif bir söylem başladı. Ancak bu süreçte Yahudiler eklemelenmediler. Basın ve medyada kendilerine müttefik bulamadılar. Takibedikleri milliyetçiler ve Kemalistler'di. Yani bunlar bugünkü Türkiye'de eski nesil dedikimiz, tarihle yüzleşmeyen kesimlerdi. Gençler de ses çıkartmadı. Çünkü Kürtler ve Ermenilerdeki gibi proaktif bir durumları yok. Bilinçli ve aktivist bir Yahudi gençliği yetiştirilmedi.

• Neden?

Böyle bir gençliğin yetişmesi için bir merkez gerekli. Mesela bu bir gazete olabilir. Genç Ermeni aktivistler Agos'tan doğdu. Türk Yahudi toplumunun gazetesi olan Şalom'un ise "dalga yaratılmı" diye bir derdi yok. Statü-kocu ve yaşlı, içi geçmiş bir gazete.

• Peki bu bilinçli bir tercih olmaz mı? Bilinçli bir gençlik yetiştirilmek istenmesi olabilir mi?

Türkiye Yahudi toplumu 1990'ların ortasından itibaren araştırmalar yapıldıkça ve yayınlandıkça geçmişinin farkına varmaya başladı. Ermeni toplumu ise daha bilinçli ve kimliğine sarılmış durumda. Yahudiler kendi işine bakan, asimile olmaya çalışan bir toplum. Bu nedenle Yahudiler her zaman Atatürkçü olmuştur çünkü Cumhuriyetin vaat ettiği. Yahudilerin en çok istediği şeydi; eşitlik.

• Bu tavır altında Yahudilerin yüz yıllardır takip eden antisemitizm olabilir mi?

Diğer azınlık gruplarının karşılaşmadığı bir sorun var Yahudilerde: İslami grupların antisemitizmi. Bu antisemitizm 2003'te sinagoga saldırılarıyla ve İstanbul Yahudi dış hekimi Yasef Yahya'nın öldürülmesiyle eyleme döndü. Bu nedenle bir kuşatılmışlık hissi var.

• Türkiye eskisi gibi değil. İsrail ile ilişkiler bozuldu. Öte yandan Sarkozy ile sürtüşme dahi "Dedes 1492'de Osmanlı'nın kabul ettiği Yahudilerdendi" denildi. Bu söylem sizi rahatsız etmiyor mu?

Rahatsızlık yaratıyor ama Türk Yahudileri kendi inşa ettikleri söylemin birer rehinesi oldular. 500. yıl kutlamalarında (yani 1989-1992 yılları arasında) inşa edilen söyleme devlete şirin görünmek istenildi. Devlet, "Siz ne kadar hoşgörülüsünüz, bize ne kadar iyi davranıyorsunuz" denmesinden hoşlanır. Bu söylem aynı zamanda ABD'ye yönelik "Bir azınlığı iyi davranan devlet geleceği bir dâğirene soykırım (yani Ermenilere) yapmaz" demektir. Bu söylem daha yeni yeni düzeltilmeye çalışılıyor. Kaldı ki bu söylem tarihsel olarak da yanlış. 1492 öncesinde, Bizans döneminde de bugünkü Türkiye toprakları sınırları içinde Yahudiler yaşardı.

İSLAMİ KESİMDEKİ ANTİSEMITİZM DAHA GÖRÜNÜR

• Başbakan Erdoğan, "Türkiye'de antisemitizm yok" demişti. Başbakan görmezden mi geliyor?

Devletin, hele İslamcı bir renk taşıyan bir hükümetin, gayrimüslimlerle ilgili tarihle yüzleşmek gibi bir derdi yok. Zaten gayrimüslimleri vatandaş olarak görmüyor ki! Sadece gayrimüslim olarak görüyor.

• Bu bakış açısı sadece İslami camiada mı var? CHP ve MHP tabanında da Yahudi düşmanlığı yok mu?

CHP'de özellikle tek parti döneminde antisemitizm farklıydı. Ekonomik farklılıklardan doğuyordu. MHP'de de ulusalci tabanda muhakkak ki antisemitizm var. Ama İslami kesimdeki antisemitizm daha görünür ve daha agresif. Ayrıca Başbakan ve Cumhurbaşkan-

nı'nın dış gezilerinde antisemit yayın yapan İslamcı medya organlarının temsilcileri akredite olabilir. Bu antisemitizmi meşrulaştırmak ve olağanlaştırmaktır. Ulusalçıların antisemitizmi ise daha aptalca. Kuzey Irak ile ilgili komplo teorileriyle dolu olan bir bakış.

• Fakat bu bakış açısı Sabetaryılları gündeme getirdi mi?

Dönme edebiyatı bir dönem çok yaygındı. Bunu yapanlar saygın isimler olarak görüldüler. Yağın Küçük "hoca" sıfatı ile anıldı, Soner Yağın'a Hüriyet'te her pazar günü tam sayfa tahsis edildi. Bu insanlar toplumu zehirlediler. Kendi meslektaşları da onları eleştirtiler. Ta ki Ergenekon meselesi ortaya çıkana kadar. Arşiv yayın söyleme. Bugün o kişilerin yüzüne bakmıyanlar, o zaman kendileriyle röportaj yapmak için peşlerinde koşuyorlardı.

• Bu atmosfer nedeniyle sürekli "Türk" olunduğu tekrarlanmak zorunda kaldı. Mesela Can Bonomo'ya defalarca Yahudiliği soruldu.

O süreçte çok tuhaf şeyler yaşandı. Normalde böyle şeyler asla sorulmaz, sorulmamalı. O ne desin ki? Elbette "Türk'üm" diyor. Bunu etnik değil, vatandaşlık anlamında kullanıyor tabii. Halbuki daha reaksiyonel bir tavırla "Bana neden bunu soruyorsunuz?" diyebilirdi. Ama sonuçta tanınmak isteyen genç bir sanatçı. Tartışmak istemedi. Can Bonomo'nun seçilmesine "Yahudi açılımı" denildi. Abuk sabuk laflar edildi.

• İsrail ile olan her gelişmede cemaate sorular sorulmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Özellikle Mavi